

Niemisto, Paul, Cornets & pickaxes: Finnish brass on the iron range. xiv. 243 s. Northfield, Minn.: Amerikan Poijat 2013. ISBN 978-1-4675-7527-0.

Arvostelu Kornetti ja kaivoshakku eivät tuntuisi millään tavalla liittyvän toisiinsa, mutta kun asiasta kirjoittaa Paul Niemisto, niin kuinka ollakaan, niissä on osaltaan amerikansuomalaisen puhallinmusiikin ydin ja sielu. Kaivostyö tuotti malmien ja hiilen ohella myös kulttuurista hyvää, josta on riittänyt ammennettavaa nykypäivään asti. Paul Niemiston luotsaama Amerikan Poijat-seitsikko on jatkumoa tuolle musiikkiperinteelle, joka on luonnollisesti muuttunut aikojen myötä, kun varhaisemmat soittajat ovat kukin vuorollaan väistyneet uusien tullessa lunastamaan paikkansa.

Kirja kuvaa hyvin lähtökohtia niin Suomessa kuin USA:n siirtolaisalueilla. Sitä miten omassa yhteisössä työn vastapainoksi haettiin jotakin muuta, toimintaa joka veisi ajatukset muualle arjesta. Monesti musiikki olikin se

väylä, jota lähes kaikki ryhmittymät ja tahot hyödynsivät, oli sitten kyse raittiusseurasta, sosialistiosastosta kaivosyhtiöstä, kaupungista tai maaseutuyhteisöstä. Pienikin soittokunta oli paikallinen ylpeyden aihe. Eräs soittaja on leikkisästi todennut kirjoituksessaan että ”jo se että oli suomalaisen soittokunnan jäsen, oli tavoiteltava asia jokaiselle verevälle nuorelle miehelle, koska nuoret naiset kelpuuttivat saattajakseen miehen, jolla oli kultakoristeltu punainen vormu.”

Ennen 1900-luvun taitetta ensimmäisten puhallinryhmien johtajina toimivat Suomesta tulleet entiset sotilassoittajat tai kuoronjohtajat kuten John Haapasaari, Nikolai Miettunen tai Oscar Castrén. Heidän perustamansa soittokunnat olivat elinkaareltaan vaihtelevia, alle vuodesta muutamaan vuoteen.

Seuraava aalto osuu vuosille 1895-1905, jolloin musiikillinen elämä sai uutta puhtia kun Suomen lakkautettujen sotilasosastojen soittajat rantautuvat suomalaisalueille. Victor Taipaleen johtama Evelethin Torvisoittokunta vuodelta 1901 toimii parhaana esimerkkinä tuolta ajalta: Waldemar Ek-

lund, A. Kyllönen ja Knut F. Öhman, Suomen Kaartista, Lauri Husgafel Uudenmaan pataljoonasta, Kalle Kajander Turun pataljoonasta; John Paavola ja Jacob Pehkonen Vaasan pataljoonasta; Matti Huru, Emil Kauppinen, August Miettinen, Ville Penttilä ja Kaarlo A. Sarviranta Oulun pataljoonasta; John Collander ja John Toivola Hämeen pataljoonasta ja Arthur Rehnström Viipurin pataljoonasta. Muita taitavia soittajia olivat Kalle Kleemola, Victor Parkkonen, August Potti, Hilding ja Peter Sholund ja Oscar Yrjölä.

Kolmannen ryhmän soittokuntien johtajia muodostivat ne henkilöt, jotka olivat tulleet pieninä lapsina vanhempiensa mukana Amerikkaan ja seuranneet sekä oppineet innostuneina vanhemmilta soittajilta tarvittavia taitoja. Heitä olivat esimerkiksi Hemming hautala, William Ahola ja Emil Ikola. Koska he hallitsivat sekä suomen että englannin, oli heidän helpompi myös toimia oman yhteisönsä ulkopuolella.

Silti seitsikkojen, saatikka isompien soittokuntien saaminen kasaan ei ollut mikään helppo tehtävä vaikka niitä perustettiin ahkerasti - sinne minne pystyttiin suomalainen haali, siellä oli oma soittokunta. Kilpailu soittajista oli lisäksi kova, koska saman kaupungin sisällä saattoi toimia useampi soittokunta, joka yritti värvätä itselleen osaavia muusikoita.

Harvoin kuitenkin soittokuntien johtajilla oli tuloja musiikista, vaan päivätyö, oli se mikä tahansa, toi yleensä leivän. Yksi ja sama henkilö saattoi johtaa useampaa soittokuntaa ja samoin yksittäinen soittaja saattoi olla mukana niin raittiusseuran kuin sosialistiosaston muusikkona. Taitavalle kornetistille oli aina tarjolla paikka missä ikinä hän asuikin.

Soittokuntien johtajat liikkuvatkin varsin paljon paikkakunnalta toiselle uransa aikana. Se toi mukanaan tietyn epävarmuuden. Samoin ympäristö, joka loi omia paineitaan. Kilpaileva haali saattoi joutua tuhopolton kohteeksi. Ja jos syynä ei ollut kanssaihiminen, saattoi luonto metsäpalojen muodossa tuhota taajamia ja asuinalueita. Haalin palaessa poroksi, instrumentitkin saattoivat tuhoutua saman tien.

Paul Niemisto tuo myös mainiosti esille sen etteivät vain miehet olleet soittajina vaan myös naiset. Niinkin varhain kuin 1910 alkaa naisten nimiä löytyä soittajalistaista. Evelethin Kaiku-soittokunnan muusikoista löytyy tuolta vuodelta kolme naista - ”Rva Saari”, ”Rva Mäkirvirta” ja tuntemattomaksi jäänyt klarinetisti. Oscar Suojanen johti Red Lodgessa jo vuotta aiemmin vain naisista koostuvaa

suomalaista torvisoittokuntaa, joka toimi raittiusseuran yhteydessä. Varsin edistyksellistä toimintaa.

Mitä sitten soitettiin? Niemisto jakaa soittokappaleet viiteen ryhmään: tanssimusiikkiin, juhlavaan soitantoon, marssimusiikkiin, konserttikappaleisiin ja virsiin. Vaikka aika toi luonnollisesti muutoksia mukanaan, eivät Helsingin viimeisimmät muotivillitykset siirtyneet useinkaan Atlannin yli suomalaisyhteisöihin. Tangot, foxtrotit tai muut suosikkisäveleet eivät kaikuneet torvisoittokunnissa. Toki tanssittiin mutta voi sanoa että vasta William Syrjälä ja Viola Turpeinen toivat suomalaisittain tutummalta kuulostavan tanssimusiikin tangoineen syrjäisemmillekin Amerikan suomalaisseuduille 1940-luvun lopulla ja 1950-luvun alussa.

Alusta alkaen kesäkaudet olivat torvisoittokuntien kiireisintä aikaa. Talvikautena saatettiin harjoitella mutta esiintymisiä oli tuolloin vain poikkeustapauksissa. Torvisoittokuntien kulta-aika kesti toiseen maailmansotaan asti. Sen jälkeen vain elinvoimaisimmat ja mukautuvaisimmat säilyivät uusissa olosuhteissa.

Cornets & Pickaxes-kirja kertoo Paul Niemiston sanoin vielä paljosta muusta mm. puhallinmusiikin nykypäivästä ja muusta musiikista. Siksi toivon että jokainen, joka on hiukkaakaan kiinnostunut amerikansuomalaisten monipuolisesta kulttuurielämästä lukisi kirjan. Se kyllä kannattaa, vaikka ei nuotin nuottia tuntisikaan, sillä niin valtavasti on saatu talteen kirjan sivuille.

Juha Niemelä

Timo Vihavainen, Marko Hamilo ja Joonas Konstig (toim.): Mitä mieltä Suomessa saa olla. Suvaitsevaisto vs. arvokonservatiivit. 338 s. Bockwell Oy, Juva 2015. ISBN 978-952-312-123-2.

Arvokonservatiivit ja suvaitsevaisto törmäyskursilla. Tuskinpa kirjoittajat arvasivat kirjaa toimittessaan, että pian teoksen ilmestyttyä Suomeen tulee – ainakin tänä vuonna – moninkertainen määrä maahanmuuttajia edelliseen vuoteen verrattuna.

Kirjassa on kolmen toimittajan lisäksi neljä muuta kirjoittajaa. Tekijöiden taustat ovat moninaiset, samoin heidän koulutuksensa: kirjoittajissa löytyy professorista ilmeisesti opiskelunsa keskeyttäneeseen ikuiseen ylioppilaaseen. Tekijöitä yhdistää – kirjan tekstiä lainatakseni – ”*rehellisuuden vaatimus ja kyllästyminen siihen, että julkisessa keskustelussa halutaan kieltää järjen käyttö ja korvata se demagogialla, sensuurilla ja vääristelyllä*”. Missä ja millaisessa muodossa tuota demagogiaa ja vääristelyä on tapahtunut, siitä tekijät eivät anna artikkeleissaan suurtakaan osviittaa.

Tekijöitä yhdistää jonkinlainen vasemmistolaisuus-kammo, sillä heidän mukaansa ”*vasemmistolaisuus, joka kerran tarjosi vaihtoehdon sorrolle ja tyrannialle, ei tänään tarjoa sitä enää missään eikä millekään. Ajattelun tasolla, hengen valtakunnassa, se [vasemmistolaisuus] on vetäytynyt vatvomaan marginaalisia asioita. Poliitikassa se on maho ja yrittää turvata asemiaan sensuurin ja demagogian keinoin*” (s. 9). Sinällään koko kirjan kantavana terminä oleva ”*arvokonservatiivisuus*” on selitetty niin polveilevasti, jopa epäselvästi, että kirjan luettuaan on oppinut uuden termin ilman kunnan sisältöä.

Kirja on osa maahanmuuttokriittisten kirjoituskokonaisuutta, johon kuuluvat mm. Samuli Salmisen teos ”*Maahanmuutot ja Suomen julkinen talous*” ja Simon Elon ”*Kansankodin kuolinvuoteella*”. Ruotsalainen hyvinvointivaltio ja maahanmuutto”. Näistä kolmesta ainoastaan Salmisen julkaisua voidaan pitää tutkimuksena, kaksi muuta ovat enemmänkin puheenvuoroja kirjoittajille tärkeistä teemoista.

Vielä pari vuotta sitten kirjoittajat eivät tunteet toisiaan, mutta he kohtasivat internetissä pohtiessaan sana- ja ajatuksenvapauden ja ”*vihapuheen*” keskinäistä suhdetta. ”*Vihapuheen*” tuomitsemisen verukkeella Suomessa tekijöiden mukaan harjoitettiin uskomattoman räikeää ja tarkoitushakuista sananvapauden rajoittamista ja orwellilaista ”*ajatusrikosten*” tuomitsemista. Sitä he eivät voineet omien sanojensa mukaan hyväksyä (s. 9, lainausmerkit kirjasta). Mielenkiintoista on huomata, että lopussa oleva laaja sanastoluettelo sisältää sellaisetkin vähemmän tärkeät käsitteet kuin ”*maailmanpahantaja*” ja ”*kukkahattutäti*”. Sen sijaan tekijät eivät ole vaivautuneet eksaktisti selittämään esim. termejä ”*vihapuhe*” ja ”*eurokriittisyys*”. Tarkastelen kirjaa vain siltä osin, kun tekijöiden arvokonservatiivisuus-keskustelu ja näkökul-

ma liittyy väestökysymyksiin ja erityisesti siirtolaisuuteen.

Joonas Konstig tutkailee pääartikkelissaan ”Salaliitto nimeltä kulttuurimarxismi” monikulttuurisuuteen liittyvää keskustelua. Hän yhdistää monikulttuurisuuden nousun reaaliosialismin kaatumiseen 1990-luvun alussa. Konstigin mukaan monikulttuurisuus on tehokas ase ”isänmaata” (lainausmerkit JK) vastaan: siinä yritetään tuhota koko valtion käsite kieltämällä kansallisen sisäryhmän sisäinen solidaarisuus, kaatamalla rajat ja sekoittamalla kansat. Samalla multikulturalismi heikentää ”uskontoa” (lainausmerkit JK), koska se esittää, ettei kristinusko muka olisi meille mitenkään tärkeämpi kuin muutkaan uskonnot (s. 90). Samaan syssyyn Konstig toteaa, että kansallismielisten puolueiden menestys vuonna 2014 Euroopassa on mitä todennäköisimmin seurausta oman kulttuurin halventamisesta ja monikulttuurisuuden suosimisesta (s. 91).

Kaikkiaan Konstigin monikulttuurisuus-näkymä on suppea, eikä se ota huomioon siihen liittyvää pidempää yhteiskunnallista prosessia tai tutkimusta. Tässä suhteessa ei voida tietystikään yksinomaan syyttää kirjoittajaa, sillä monet monikulttuurisuuden edustajat ja puolestapuhujat ovat itsekin – Pasi Saukkosta ja kumppaneita lukuun ottamatta – jättäneet käsitteen teoreettisen ja käytännöllisen sisällön tuuliajolle. Jos suositaan monikulttuurista tai multikulturalistista yhteiskuntaa, millainen se käytännössä on? Mikä on tällaisen yhteiskunnan ideaali esimerkiksi koulutuksen, terveydenhuollon, puolustusvoimien, virkamieskunnan ja yleensäkin hyvinvointivaltion kehittämisen osalta?

Jukka Aakula tarkastelee mielenkiintoisessa artikkelissaan ”Luottamus, hyvän yhteiskunnan perusta” mm. koheesion käsitettä. Aakulan mukaan ”Ihmiset, jotka eivät koe yhteenkuuluvuutta, eivät jaa yhteisiä arvoja eivätkä kykene ymmärtämään toistensa reaktioita, eivät kykene tekemään yhteistyötä, vaikka sitä vilpittömästi tahtoisivat: koheesiota ei synny ilman yhteisiä arvoja tai yhteistä kokemusta”. Koheesion kautta päästään nopeasti luottamuksen käsitteeseen, josta ovat Alexis de Tocquevillen jälkeen puhuneet ja kirjoittaneet mm. Putnam, Bordieu ja moni muu. Ehkä epähuomiossa kirjoittaja laajentaa luottamus-käsitteen tarkastelun talous- ja yhteiskuntapolitiikankin puolelle. Aakula viittaa mm. Brownin ja Uslanderin tutkimuksen ”Inequality, Trust, and Political Engagement”

tulokseen, jonka mukaan suuret tuloerot alentavat kansalaisten välistä luottamusta ja sitä kautta poliittista osallistumista. Tässäpä haastetta nykyhallituksellemme.

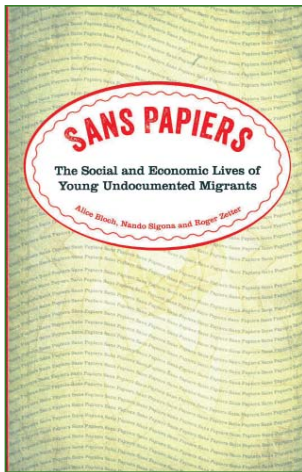
Miten sitten voisimme lisätä koheesiota väestöltään moninaistuvassa yhteiskunnassa? Tähän antanee ainakin yhden näkökulman Timo Vihavainen, joka lyhyessä artikkelissaan ”Lojaliteetti, rysäviha ja kalifaatti” toteaa, että monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa lojaliteetti yhteistä valtiota kohtaan varmistetaan erilaisilla rituaaleilla. Tällaisista hän tuo esille vaikkapa kansalaisuusvalan uudelle isänmaalle. USA:ssa myös uskonnollisten aamunavausten sijasta luetaan isänmaallisia tai yhteinäisyyttä kohottavia tekstejä, joilla koetetaan lisätä Aakulan kaipaamaa koheesiota.

Julkaisun viimeistä lukua ”Isänmaa” voitaneen pitää maahanmuuton kannalta keskeisimpänä. Eri kirjoittajien artikkelit ovat pamfletinomaisia sisältäen enemmänkin heittoja, kuin tiukkaa arvokonservatiivista yhteiskuntakritiikkiä. Otsakkeet puhkoot puolestaan: ”Kuinka minusta tuli maahanmuuttokriittinen” (Hamilo), ”Kunniata väkivallalla. Kenelle vastuu kuuluu?” (Vihavainen) ja ”Kansallismielisten paluu ja Venäjän ihailu” (Aakula).

Kaikkiaan kirja on hajanainen, raflaava ja sekava. Toimituskunta olisi selvästi saanut istua enemmän yhdessä ennen kirjoitustyön aloittamista ja pohtia kirjan sanomaa syvällisemmin. Se ei vielä riitä, että Ruotsin yhteiskuntamalli ei kiinnosta, multikulturalismi on sitä ittiään ja suvaitsevaisto on musta piste silmissä. Mutta ei lasta kannata heittää pesuveden mukana. Kuulut suvaitsevaistoon tai et, kirja kannattaa ehdottomasti lukea. Joka tapauksessa tekijät reilusti seisovat omien mielipiteidensä takana. On sitten toinen asia, miten perusteltu tai syvään pohdittu tuo mielipide on. Yliolkaisuudesta voi syyttää myös vastapuolta, joka juurikaan sen kummemmin analysoimatta omia näkemyksiään seisoo barrikadin toisella puolella nyrkit – jos ei tanassa – niin ainakin poissa taskuista.

Ehkä seuraavassa vaiheessa näemme suvaitsevaiston ja arvokonservatiivien istuvan joukolla pohtimassa yhteisjulkaisua. Jotta aikaa ja kahvia ei menisi aiheen ja nimen keksimiseen, miltä kuulostaisi kirjan otsake: ”Maahanmuutto riesana ja rikkautena. Mitä mieltä maahanmuutosta Suomessa ovat suvaitsevaistoon ja arvokonservatiiveihin kuuluvat?”

Ismo Söderling

Bloch Alice, Sigona Nando & Zetter Roger: Sans Papiers. The Social and Economic Lives of Young Undocumented Migrants. 190 p. Pluto Press, London 2014. ISBN: 978 0 7453 3390 8.

Erilaisten arvioiden mukaan maailmassa on ainakin 20–30 miljoonaa epäsäännöllisessä tai laittomassa asemassa olevaa maahanmuuttajaa. Niin sanottujen paperittomien maahanmuuttajien elämää käsittelevää tutkimuskirjallisuutta on ilmestynyt viime vuosina yhä enemmän. Alice Blochin, Nando Sigonan ja Roger Zetterin kirja *Sans Papiers: The Social and Economic Lives of Young Undocumented Migrants* (2014, Pluto Press) on ensimmäinen tieteellinen teos, jossa analyysin keskiössä ovat nuoret paperittomat maahanmuuttajat Isossa-Britanniassa. Nuorista paperittomista ei ole juurikaan luotettavia tilastotietoja, joita voitaisiin käyttää tutkimuksessa. Teoksessa, joka perustuu laadulliseen sekundaari- ja primaariaineistoon, yhdistyvät alan tutkimuskirjallisuuden esittely, paperittomiin kohdistuvien lakien ja politiikkalinjausten arviointi, paperittomuuden käsitteellinen sekä tutkimuksen empiirinen analyysi. Eri aineistojen ja lähestymistapojen yhtymäkohtien ja ristiriitojen tarkastelu rikastuttaa analyysia.

Kirjan ytimen muodostaa tutkimuksen empiirisen aineiston analyysi. Laadullinen aineisto koostuu 75 haastattelusta, jotka on tehty 18–30-vuotiaiden paperittomien nuorien aikuisten kanssa. Nuoret ovat kotoisin Kiinasta, Brasiliasta, Ukrainasta, Zimbabwesta ja Turkista (kurdit). Nuorten paperittomien aikuisten arkielämää Isossa-Britanniasa määrittävät, ei pelkästään heidän laitton maassa olemisensa ja siihen liittyvät haasteet, vaan myös heidän sukupuolensa, kansallisuutensa, ikänsä ja etninen taustansa. Lisäksi maahanmuuton syyt, matkareitit ja sijoittuminen tulomaassa vaikuttavat osaltaan heidän elämäänsä Isossa-Britanniasa. Näistä syistä haastateltaviksi on valittu kattava joukko erilaisia nuoria aikuisia. Menetelmällisesti

mielenkiintoista on tutkimuksessa käytettyjen ”yhteisötutkijoiden” (*community researcher*) merkitys: Bloch, Sigona ja Zetter eivät itse tehneet tutkimushaastatteluja, vaan haastattelut tekivät paperittomien kansallisista tai etnisistä piireistä valitut tutkijat. Yhteisötutkijoiden yhteinen kielitaito ja maahanmuuttaja-asema sekä sitä kautta muodostunut luottamus haastateltavien kanssa olivat ensiarvoisen tärkeitä. Toisaalta yhteisötutkijoiden käyttöön liittyy myös haasteita, etenkin tutkimuseettisesti, ja näitä olisi voinut avata enemmänkin kirjan menetelmäosiossa.

Kirjoittajat kontekstualisoivat aihepiiriä esimerkiksi muuttoliikkeen dynaamisuuden, epäsäännöllisen muuttoliikkeen, laittomuuden, toimijuuden ja nuoruuden käsitteiden kautta. Kirjan empiirissä luvuissa korostuu paperittomien nuorten kokemukset ja heidän ”oma äänensä”. Tutkimuksessa tarkastellaan paperittomien näkyvyyttä ja näkyvyyttä suhteessa heidän tulomaahan saapumiseen, asumiseen ja laittomuuteen totutteluun. Lisäksi työmarkkinoiden ja laittoman aseman välistä suhdetta avataan haastateltujen nuorten kokemuksista käsin. Analyysi tarjoaa näkökulmia myös erilaisiin yhteisöihin ja verkostoihin, joihin paperittomat nuoret ottavat osaa tai ainakin pyrkivät tähän. Analyysissa pureudutaan lopuksi nuoruuden ja laittomuuden välisiin yhtymäkohtiin sekä tarkastellen muun muassa nuorten identiteettiä ja kykyä unelmoita.

Isossa-Britanniassa elävien paperittomien nuorten elämää kuvastaa pitkälti yksinäisyys ja tarve oppia pitämään itsestään huolta. Myös erilaiset verkostot ovat erittäin tärkeitä päivittäisessä selviytymisessä. Vaikka nuoret toisaalta saavat tukea yhteisöllisten verkostojen avulla, voivat he myös tulla riippuvaisiksi tai alistetuiksi osana näitä yhteisöjä. Koska sosiaaliset yhteydet olivat usein erittäin rajalliset, käyttivät nuoret paperittomat maahanmuuttajat paljon sosiaalista mediaa ja Internetin eri palveluita hyväkseen pitääkseen yhteyttä perheisiinsä ja ystäviinsä. Informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttö olikin monille ensisijaisen tärkeää niin sosiaalisista syistä kuin ajanvietteenä.

Luottamus ja epäluottamus tulevat suoraan tai epäsuoraan esille pitkin kirjaa. Paperittomien nuorten työn tai asunnon etsimistä heijastaa pelko jäädä kiinni ja joutua karkotetuksi Isosta-Britanniasta. Erilaisia sosiaalisia tilanteita, joissa nuorten on sa-

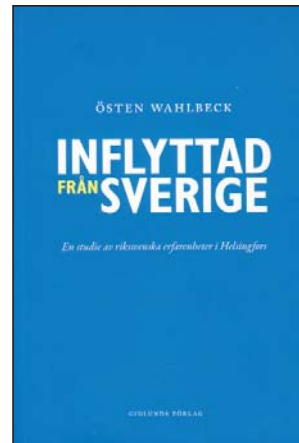
lattava laitton asemansa, kuvastaa usein epäluottamus. Suhteiden luominen Britannian kansalaisiin ja laillisesti maassa oleskeleviin maahanmuuttajiin on tyypillisesti vaikeaa. Sosiaalisten tilanteiden välttely on arkipäivää poliisin ja maahanmuuttoviranomaisten kohtaamisen pelossa. Epäluottamuksesta on tullut jossain määrin myös nuorten selviytymiskeino. Kirjoittajat eivät kuitenkaan juuri teoretisoi luottamusta suhteessa tutkittavaan aihepiiriin, eikä kirjan indeksissä edes mainita luottamusta/epäluottamusta.

Paperittomana elävät nuoret miehet ja naiset kehittivät vahvan itseluottamuksen selviytymiskeinokseen. Joillekin selviytyminen vaikeissa olosuhteissa toi lohtua ja innokkuutta jatkaa paperitonta elämää. Toisille paperiton elämä nuorena aikuisena oli taas jonkinlainen siirtymävaihe aikuisuuteen, joka vahvasti heitää ihmisiinä. Eräille paperittomuus näyttäytyi ensisijaisesti taloudellisen voiton tavoitteluna, siinä missä toisille paperiton elämä toi vapautta verrattuna heidän elämäänsä kotimaissaan. Useille elämä ilman papereita helpottui ajan myötä kun he oppivat elämään laittomuuden määrittävässä asemassa tulomaassaan.

Kirjan yksi vahvuus on nuorten esittäminen aktiivisina toimijoina ja omasta elämästään päättävinä ihmisiinä. Toisaalta maahanmuuttokontrollit ja -politiikat johtavat siihen, että paperittomat nuoret elävät väliaikaisissa oloissa – sekä ajallisesti että tilallisesti. Bloch, Sigona ja Zetter kirjoittavatkin niin sanotuista ”paperittomuuden maantieteistä”, joita kuvaavat niin väliaikaisuus, pirstaleisuus kuin muutos. Kirjoittajat purkavat onnistuneesti juuri nuoruuteen liittyviä kokemuksia ja paperittomien iän ja muiden osatekijöiden välisiä yhtymäkohtia.

Maahanmuuttajanuorten arkielämään liittyvää tutkimusta on tärkeää tehdä, sillä nuoruus määrittää pitkälle heidän tulevaisuuttaan ja kotoutumisen prosessejaan. Kirjan erityiseen antiin lukeutuu empiirisen kokemukseräisen analyysin sitominen vallitseviin yhteiskunnallisiin kysymyksiin maahanmuutosta ja yhä kiristyyviin maahanmuuttolakeihin. Yksittäisten paperittomien nuorten tarinat ja arkielämän kohtaamiset (ja etenkin kohtaamisten puute) kontekstualisoivat, mitä kiristyneet maahanmuuttolait ja -linjaukset tarkoittavat käytännössä yksittäisen ihmisten ja ihmisryhmien kohdalla.

Eveliina Lyytinen

Östen Wahlbeck: Inflyttad från Sverige. En studie av rikssvenska erfarenheter i Helsingfors. 194 s. Gidlunds förlag, Vilnius 2015. ISBN 978 91 7844 9361.

Forskningen om flyttningsrörelser mellan Finland och Sverige har traditionellt fokuserat på finländsk emigration till Sverige och återflyttning därifrån. Östen Wahlbeck behandlar i sin bok ”Inflyttad från Sverige” den sällan studerade rikssvenska inflyttningen till Finland. Den rikssvenska (eller sverige-svenska) invandringen har varit förhållandevis liten och drunknat i den stora finska flyttningsrörelsen. Migrationen mellan de två länderna har gått åt båda hållen och omfattat utvandring, invandring, återvandring samt temporära och upprepade flyttningar. Med tiden blev både Sverige och Finland hemländer för många migranter. Deras sociala nätverk bildade ett transnationellt socialt rum och de blev ”tvåläningar”. Finsk-svenska äktenskap blev med tiden allt vanligare och ännu i början av 2000-talet var äktenskap med i Finland födda den vanligaste typen av äktenskap mellan svenskfödda och utlandsfödda i Sverige. Svenska medborgares flyttning blev en del av finländarnas migrationsmönster.

I Wahlbecks forskningsprojekt intervjuades 30 till Finland flyttade vuxna svenskar. Urvalskriterierna var många: de skulle vara officiellt svenskspråkigt registrerade, svenska medborgare utan dubbelt medborgerskap vid flytten till Finland och fast bosatta mellan ett och 25 år i Finland. Ingen fick vara född i Finland och ingen ha föräldrar som var finska medborgare eller födda i Finland. På så sätt kunde informanter med finländsk bakgrund uteslutas.

Den geografiska avgränsningen till Helsingfors valdes dels för att staden är tillräckligt stor för att studera den sociala integrationen, dels för att det var lätt att hitta lämpliga informanter bland de många svenskar som bor där. En ytterligare orsak var den finlandssvenska befolkningen och de svenska institutionerna i Helsingfors, vilket gjorde

det möjligt att studera de svenska inflyttarnas integration i ett svenskspråkigt socialt sammanhang.

Det generella forskningssyftet var att analysera hur svenskarna som en specifik grupp invandrare upplever de lokala etniska gränsdragningarna, inklusive språkliga och nationella kategoriseringar. Teoretisk bakgrund var sociologiska och socialantropologiska gränsdragningsteorier.

Familjebildning, sociala nätverk och olika tillfälligheter är de viktigaste orsakerna till migrationen från Sverige till Finland. Någon större arbetskraftsmigration förekommer inte, eftersom den finska arbetsmarknaden i allmänhet inte är attraktiv för svenskar. Könsfördelningen bland de inflyttade är ojämn, andelen svenska män är klart större pga. att de svenska männen oftare har en finländsk partner än vice versa.

Trots att samhällsstrukturerna i Sverige och Finland är likartade och att de är grannländer som har en lång gemensam historia, upplevde informanterna i utredningen många utmaningar då de flyttade till Finland. Den viktigaste var bristen på kunskaper i finska, men också kulturskillnaderna var större än de hade väntat. Nästan alla intervjuade upplevde det som viktigt att lära sig finska, inte bara för kommunikationens skull, utan också för att bli delaktiga i kulturen och kunna bli accepterade i Finland.

Den finländska partnerns modersmål spelade en viktig roll för kontakten med de två språkgrupperna i Finland. De som hade en finskspråkig partner kom av naturliga orsaker i kontakt med finskspråkiga, medan de som hade en finlandssvensk partner snabbt blev integrerade i finlandssvenska sociala sammanhang i Helsingfors. Genom svenskspråkiga sociala nätverk och institutioner fick de olika slags hjälp och stöd. För dem med finskspråkig partner tog det längre tid att hitta till de finlandssvenska sammanhangen.

Ingen av de intervjuade svenskarna karakteriserade sig som finlandssvensk trots sina sociala kontakter med svenskatalande i Helsingfors. De framförda orsakerna var att de saknade finländska rötter, sociala band och familjegemenskaper. De finlandssvenska sociala nätverken utgjorde en mycket viktig resurs för inflyttade svenskar i Helsingfors, men samtidigt fanns hos informanterna en ambivalent inställning till att bindas alltför starkt till den finlandssvenska minoriteten. De betraktade inte finlandssvenskarna som någon slags halvsvenskar,

utan rätt och slätt som finländare som pratade svenska. Eftersom svenskarna kommit med en majoritetskultur i bagaget, hade de svårt att förstå de svenskatalande finländarnas minoritetsställning. Förståelsen för den den finlandssvenska minoritetens samhälleliga position ökade med tiden de bott i Finland och haft kontakter med finlandssvenskar.

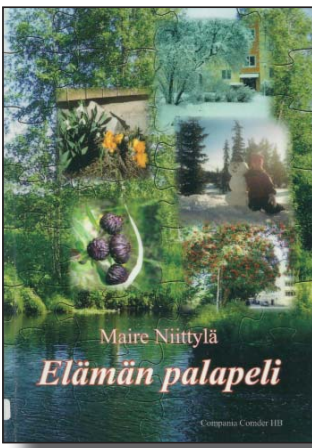
Inställningen kan kan verka något överraskande, men samma gäller för finlandssvenskar i Sverige, vilket bl.a. forskaren Kjell Herberts påtalat: det finns ingen "gräddfil" i Sverige för finlandssvenskar.

Det var ingen självklarhet för nyinflyttade svenskar att söka sig till finlandssvenska sociala sammanhang, särskilt inte för dem med finskatalande partner, trots att de skulle ha haft nytta av information om svenskspråkiga institutioner och sociala nätverk i Helsingfors. Ett råd som framkom i intervjuerna var att det är klokt för svenskar som flyttar till Finland att både lära sig finska och umgås med finlandssvenskar.

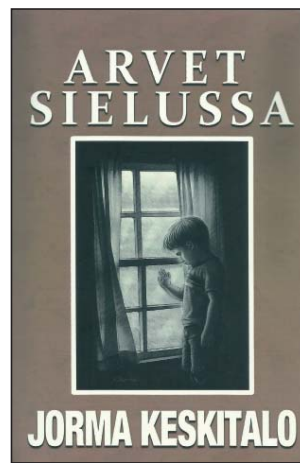
Östen Wahlbeck presenterar i boken gedigen forskning om en sällan uppmärksammas invandrargrupp. Teori och empiri går hand i hand och diskussionerna och slutsatserna är väl underbyggda. Boken är välskriven och förtjänar att få en storläskrets både i Finland och Sverige. Läsaren bör emellertid vara försiktig med att dra generella slutsatser om svenskar i Finland. Boken är en fallstudie om till Helsingfors inflyttade svenskar, som i grunden handlar om migrationsdynamik, sociala integrationsprocesser och etnisk gränsdragning.

Resultaten pekar entydigt på att svenskars migration och integration i det finländska samhället styrs långt av familjeband och sociala nätverk. Relationen till finlandssvenskarna i Helsingfors är i särskild fokus, men det skulle vara intressant att veta om slutsatserna på samma sätt gäller svenskar som inflyttat till det svenskspråkiga Österbotten, Nylands svenskbygder eller Åland, eller om det finns skillnader. Ett intressant ämne för vidare forskning.

Krister Björklund

Maire Niittylä: Elämän palapeli. 180 s. Compania Comder HB. Inowroclav, Polen 2014. ISBN 978-91-87185-32-8.

Jorma Keskitalo: Arvet sielussa 202 s. Finn-Kirja, Stockholm 2014. ISBN 978-91-7428-162-0.

Ruotsinsuomalaista elämäntarinaa

Ruotsinsuomalaisen kaunokirjallisuuden vahva laji on elämäntarina, johon sisältyy usein myös muuttoprosessin kuvaus. Suomesta Ruotsiin muuttamisen äkkinäisenä lähtösyynä voi olla hankala elämäntilanne tai sietämätön perhesuhde. Molempien kirjojen tarinoiden aihe liittyy myös Ruotsin ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun alistamisesta, parisuhteen sisäisestä väkivallasta ja koulukiusaamisesta.

Maire Niittylän kuvaus parisuhdevaikeudesta nostattaa esiin Ruotsin viime vuosikymmenten genusteoreettisen keskustelun avioliitosta yhteiskunnallisena instituutiona. Huonosti toimivassa suhteessa vahvempi osapuoli alistaa ja tukahduttaa heikomman identiteettiä. Suhde toimii niin kauan kun heikompi suostuu tai pakottuu vahvemman johtoon. Jokaisella ihmisellä on kuitenkin tarve ja oikeus itsensä kehittämiseen ja kykyjensä toteuttamiseen. Jokaisella on tarve saada tunnustusta parisuhteen toiselta osapuolelta. Kenenkään ei pidä elää suhteessaan pelossa tai pakotteessa. Toimivakin parisuhde saattaa olla elämän pituista tasapainoilua. Sen liian usea järkkyminen kyseenalaistaa koko liiton tarkoituksen. Maire Niittylän *Elämän palapeli* tuo keskustelun jatkoksi autenttista raakamateriaalia ruotsinsuomalaisesta näkökulmasta.

Jos avioliitossa on mukana runsasta alkoholin käyttöä, partnerin taipumusta mustasukkaisuuteen, toisen osapuolen tuntemaa huonompaa itsetuntoa, syyttelyä ja väkivaltaa, liitto ajautuu pahaan kierteeseen. Näin käy Maire Niittylän kuvauksen päähenkilölle Lauralle, jonka pinna kestää pitkään, mutta saa viimein syyttelystä ja alistuksesta tarpeeksi ja lähtee lastensa kanssa Ruotsiin. Yhtenä päivänä vaan aviomies saa tulla työpäivän jälkeen tyhjiin asuntoon... eikä mitään viestiä. Romaaniteknisesti tehokas ja dramaattinen kirjan aloitus houkuttaa lukemaan edelleen Lauran selviytymistarinaa.

Suuren muuttoliikkeen aikaan Ruotsissa tarvittiin työvoimaa. Sukulaisten ja tuttavien kautta työ ja asunto järjestyvät Ruotsin pikkukaupungin suomalaiskeskuksessa. Juuri kun uusi elämä alkaa sujua, pahoinpitelijäaviomies ilmestyy samalle paik-

kakunnalle lähinaapuristoon. Lasten isällä on täysi oikeus tavata lapsiaan, perhesovun toivossa yritetään tulla toimeen. Vanha kuvio ei kuitenkaan muutu, sama uhkaus, epäily, mustasukkaisuus, tyrannia ja Lauran elämän rajoittaminen pahenee ja ajautuu ääritilanteeseen, jolloin Laura on jo aikeissa myrkyttää miehensä. Henkirikostilastoissa naiset ovat vahvasti vähemmistönä. Naisten rikokset liittyvät useimmiten pitkäaikaisten väkivaltaisten suhteiden kartuttamaan vihaan ja itsepuolustukseen. Kirjailija kuvaa pahoinpidellyn, loppuun ajatun naisen sumentuvaa ajatuskiertoa ja kosta miehensä myrkyttämispuuhissa. Mielettömästi suunnittelusta Lauran pudotti maan kamaralle oma lapsi, joka oli vähiltä maistaa myrkkösekoitusta. Vuosia kestänyt perhesovun teennäinen ylläpito kariutui lopullisesti viralliseen avioeroon.

Uusi parisuhdeyritys kertoo toisenlaisesta kokemuksesta. Vaikka suhde toi paljon kaivattua hellyyttä ja arvostusta, nousi lopulta selkeyteen sen piilevä hyväksikäytön metodi. Hellyyttä kesti vain niin kauan kuin ekonomista ylläpitoa riitti. Oliko mahdollista rakentaa tasapuolinen suhde? Ajautuiko se aina riippuvuuteen? Vaikeiden vaiheiden kautta tulee viimein entistä selkeämpi oivallus, ettei naisen pidä milloinkaan elää minkäänlaisessa alistuksessa vaan rakennettava omaa elämäänsä itsenäisenä henkilönä. Parisuhteen solmimisen ja jatkumisen kriteerit joutuvat näin kriittisen tarkastelun alle.

Maire Niittylän Laura mainitsee useita kertoja, ettei ollut saanut koulutusta mihin turvautua. Silti kirjassa toistetut ja kyseenalaistetut Raamatun lauseet ja tunnetut vanhat sananparret siivittävät elämänohjeita ja ydinkysymyksiä. Niistä saatuun oival-

lukseen ei mahdu patriarkaatin säädöksiä eikä rajoituksia kuten esim naisen vaikenemista seurakunnassa. Päinvastoin ikivanha lausuma nostatti uhmamieltä ja vastalauseita ajattelevan naisen näkökulmasta:

"Laura ei mitenkään voinut kuvitella niitä sanoja ainakaan Jeesuksen, kaikkien ihmisten ystävän suuhun. Entäpä kaikki muu Jumalan sana? Sekin oli miesten, apostolien ja profeettojen kirjoittamaa. Joten joku känkäränkkä äijä se on asialla ollut. Silloin kauan sitten, kun kirkolla oli suurempi valta ihmisen elämässä. Olisikohan ollut joku mahtipontinen pappi, joka yksityiselämässään joutui voimakastahtoisesta ruustinnasta tohvelin alle ja yritti kostaa. Oli virkansa puolesta kirkossa päässyt seurakuntalaisille sanomaan niin sanotusti viimeisen sanan. Vieläpä korkealta; ihan saarnastuolista asti. Ja tuosta sanonnasta oli sitten tullut se alistava hokema. Lopulta etenkin miehille jonkinlainen henkinen ase!"

Maire Niittylän Elämän palapeli kertoo elämän koulun käyneen naisen, Lauran kehitystarinaa, joka päättyy monien kokemusten kautta viimein oman elämän hallintaan. Lauran tarina voi toimia tukena monen naisen kasvu- ja itsenäistymisprosessissa ja inspiroida kirjaamaan muita ainutlaatuisia siirtolais-tarinoita naisen näkökulmasta. Se voi paljastaa naisia ymmärtämään patriarkaalisesta struktuurin valheellisuutta, inspiroida sen oikaisuun ja näkemään oman elämänsä potentiaalia. Se voi aktivoida keskustelua avioliiton kyseenalaisesta asemasta nyky-yhteiskunnassa ja inspiroida löytämään muita toimivia perhемуotoja. Yhtäläillä se voi haastaa myös puolustamaan vakituista parisuhdetta ja sen kasvu-mahdollisuuksia. Kirja innostaa ja yllyttää keskusteluun parisuhteen problematiikasta.

Jorma Keskitalon Arvet sielussa vie pienen pojan, Jounin koulumaailmaan Pohjois-Suomen salokylille. Jounin kirjallisuuden harrastus alkoi jo alakoululuokilta. Ensimmäinen tunnustus tuli koulujen välisen runolausuntakilpailun myötä. Tunnustuksella oli myös hintansa, se tiesi lisää selkäsaunaa koulukiusaajalta. Kiusaamisen pelko tuli uniin painajaisina ja varjosti koko lapsuutta. Jotain siitä huomasivat vanhemmatkin, jotka yrittivät kysellä poikansa ahdistuksen syitä. Asioiden oikean laadun kertominen ei luonnistunut. Pienen pojan urhoollisuus, kantelun negatiivinen kaiku, sumea häpeän tunne, jonkinlainen stigmaatiota lähenevä itseymmärrys

ja vanhempien suojele estivät tosiasioiden paljastamista. Koulukiusaus nousee kuitenkin sellaiselle asteelle, että se on jo suoranaista rikosta ja kuuluu si lain piiriin.

Koulun opettajat eivät välittäneet lasten keskinäisistä kisailuista eikä vanhemmille uskaltanut kertoa. Se oli Suomen menneiden vuosikymmenten koulukäytäntöä. Koulukiusausta ei helpolla nähty vaan tosiasioita pyyhittiin olemattomiin. Vasta kun ilmiö jätti fyysisiä jälkiä, reagoi joku opettaja tai koulureitillä asuva emäntä luudanvarrellaan.

Jounin kokema koulukiusaus ja väkivalta tuottivat elinikäistä traumaa, joka oli purettava ja työstehtävä, muttei se silti lannistanut henkistä kehitystä, päinvastoin se antoi kirjallisia aiheita, joiden varaan mm Arvet sielussa -julkaisu on rakentunut.

Koulukiusaajan sitaatti "Ontuva runoilija on uskaltanut tulla kouluun" paljastaa ongelman ydintä. Kiusaamisen uhri on CP-vaurioitunut, hieman ontuva, runoilua harrastava poika. Paljon uhkaavaa ja korkeampaa tietoa on täytynyt säteillä tästä pojasta, jota oli niin tärkeää yrittää kukistaa! Koulukiusaamisen ongelma on usein kiusaajien ongelma. Fyysiseen epäkohtaan on helppo kajota mutta henkiset taidot ovat liikaa. Yhdistelmästä syntyy alistamisen uhri ja kateuden kuva. Millaisia ongelmia kiusaajilla on, aiheesta on nykyisin keskusteltu ja kirjoitettu. Jouni halusi kohdata oman kiusantekijänsä aikuisiässä, nyrkkeilyä harjoittaneena, valmistautuneena. Vastassa olikin surkea, alkoholisoitunut ja katkera olento, jota ei saattanut mukiloida. Jouni halusi silti saada vastausta, miksi häntä kohtaan oli niin paljon vihaa. Vastaus tuli kiteytettynä "Sinulla Jouni, on kaikki, minulla ei mitään."

Koulukiusaus, perheväkivalta ja työpaikkakiusaaminen ovat alistamisen muotoja, joita on viime vuosikymmeninä yritetty estää monin erilaisin ohjelmin. On ilmestynyt toinen toistaan radikaalisimpia esityksiä vaihtelevin tuloksin. Ongelmat kuuluvat ydinperheen, koulu- ja työyhteisön suljettuun piiriin, johon on vaikeata päästä sisään. Ne muuttavat myös jatkuvasti muotoaan ja löytävät uusia ilmenemiskanavia. Tarvittaisiin monenlaisia uudistuksia kuten koulujen ja avioliiton empatia- ja humanistikoulutusta tai radikaalia purkuprojektiohjelmaa. Ylläesitellyt kirjat tarjoavat kokemuksia, näkemyksiä ja keskustelumateriaalia ajankohtaisiin aiheisiin.

Irene Virtala